

951217-1

Patočka kdysi v komentáři, jímž doprovodil český překlad rozhovoru, který Heidegger poskytl redaktorům časopisu Spiegel (23.9.1966) a který směl vyjít až po jeho smrti, charakterizoval Heideggera jako myslitele, „který uskutečnil Diltheyovu myšlenku vyložit člověka jen z člověka, z ničeho člověku cizího, vyložit lidský život z lidského života“ (viz např. FČ 43, 1995, č.1, s. 3). Nemyslím, že tato charakteristika vskutku odpovídá Heideggerovu úmyslu, nicméně rozhodující je tu otázka samotného pojetí základní (filosoficko-) antropologické otázky, jíž je sám člověk. Mám za to, že člověka právě nelze vyložit z něho samého, už proto, že člověk bytostně není tím, kým (nebo čím) je, nýbrž že je především a na prvním místě tím, kým (nebo čím) ještě není, ale být chce, může a má – někdy také musí. Nejprve ovšem je třeba připomenout, že člověku nemůžeme dostatečně porozumět a nemůžeme jej ani dost poznat, jestliže nevezmeme vážně jeho sepětí s jinými živými bytostmi, zejména vyššími obratlovci. Nemůžeme jej poznat, nepoznáme-li jeho tělo, jeho orgány a jejich vzájemnou provázanost, funkci různých tkání a buněk atd. A to právě nelze dost dobře provést, nemáme-li možnost srovnání s jinými živými tvory. Tím se řada věd až dosud velmi intenzivně zabývala. Na druhé straně však je třeba právě tak zdůraznit, že člověku nemůžeme dost porozumět, necháme-li stranou jeho sociální, tj. interpersonální, ale také společenské vztahy, které v žádném případě nemohou být postiženy jako prostý produkt lidských individuálních aktivit. Aposléze, za třetí, je třeba teprve objevovat, jak významné pro porozumění člověku i lidstvu je, když budeme respektovat vztah člověka i lidstva k tomu, co není, co ještě není, tedy k budoucnosti (a prostřednictvím budoucnosti také k tomu, co už není, tedy k minulosti). To všechno ukazuje Patočkovu formulaci (ať už Heideggera vystihují či nikoliv) jako beznadějně vadnou, protože simplifikující. (Praha, 951217-1.)